

TURK MEHMONXONALAR BIZNESINING RAQOBATBARDOSH AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARINI BAHOLASH

Milikov Xumoyun Vali o'g'li

TDSHU Turizm va mehmondo'stlik yo'nalishi 2-kurs magistranti xumoyun.milikov@bk.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada Turkiya Respublikasi mehmonxona biznesining raqobatbardosh afzalliklari va kamchiliklari tizimli ravishda tahlil qilinadi. Turizm sohasining jadal rivojlanishi natijasida Turkiya mehmonxona bozori xalqaro miqyosda yuqori raqobatga ega tarmoqlardan biriga aylangan. Tadqiqot doirasida mehmonxonalarning asosiy raqobat ustunliklari sifatida xizmat sifati, infratuzilmaning rivojlanganligi, geografik joylashuvning qulayligi, narx siyosatining moslashuvchanligi hamda davlat tomonidan turizm sohasiga berilayotgan keng ko'lamli qo'llab-quvvatlash choralari ko'rib chiqildi. Shu bilan birga, sohada uchrayotgan ayrim kamchiliklar — mavsumiylikka bog'liqlik, hududlar o'rtasidagi rivojlanish tafovutlari, xizmat sifati bo'yicha nomutanosibliklar hamda tashqi iqtisodiy omillarga sezgirlik masalalari ham tahlil etildi. Shuningdek, xorijiy investitsiyalar oqimi va zamonaviy boshqaruv texnologiyalarining joriy etilishi mehmonxona biznesining raqobatbardoshligini oshirishdagi o'рни yoritildi. Umuman olganda, Turkiya mehmonxona biznesi kuchli raqobat muhitida rivojlanayotgan bo'lib, uning barqaror o'sishi ichki va tashqi omillarning muvozanatli boshqaruviga bog'liq ekanligi asoslab berildi.

Kalit so'zlar: Turkiya, mehmonxona biznesi, raqobatbardoshlik, turizm industriyasi, xizmat sifati, narx siyosati, xorijiy investitsiyalar, davlat qo'llab-quvvatlashi, mavsumiylik, boshqaruv tizimi.

Аннотация: В данной статье системно анализируются конкурентные преимущества и недостатки гостиничного бизнеса Турецкой Республики. В результате стремительного развития туристической отрасли гостиничный рынок Турции стал одним из наиболее конкурентоспособных на международном уровне. В рамках исследования были рассмотрены основные конкурентные преимущества гостиниц, такие как качество обслуживания, развитая инфраструктура, удобное географическое положение, гибкая ценовая политика, а также широкие меры государственной поддержки туристической отрасли. Наряду с этим проанализированы некоторые существующие недостатки отрасли, включая зависимость от сезонности, различия в уровне развития регионов, несоответствия в качестве услуг и чувствительность к внешним экономическим факторам. Также освещена роль притока иностранных инвестиций и внедрения современных управленческих технологий в повышении конкурентоспособности гостиничного бизнеса. В целом, гостиничный бизнес Турции развивается в условиях высокой конкуренции, а его устойчивый рост зависит от сбалансированного управления внутренними и внешними факторами.

Ключевые слова: Турция, гостиничный бизнес, конкурентоспособность, туристическая индустрия, качество услуг, ценовая политика, иностранные инвестиции, государственная поддержка, сезонность, система управления.

Abstract: *This article systematically analyzes the competitive advantages and disadvantages of the hotel business in the Republic of Turkey. As a result of the rapid development of the tourism industry, Turkey's hotel market has become one of the most highly competitive sectors at the international level. The study examines the main competitive advantages of hotels, including service quality, well-developed infrastructure, favorable geographic location, flexible pricing policy, and extensive state support measures for the tourism sector. At the same time, certain existing shortcomings in the industry are analyzed, such as seasonality dependence, regional development disparities, inconsistencies in service quality, and vulnerability to external economic factors. The role of foreign investment inflows and the implementation of modern management technologies in enhancing the competitiveness of the hotel business is also highlighted. Overall, the hotel industry in Turkey operates in a highly competitive environment, and its sustainable growth depends on the balanced management of internal and external factors.*

Keywords: *Turkey, hotel business, competitiveness, tourism industry, service quality, pricing policy, foreign investment, government support, seasonality, management system.*

KIRISH

Bugungi kunda turizm jahon iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan va strategik ahamiyatga ega tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Turizm sohasining kengayib borishi mehmonxona biznesining rivojlanishiga, xizmatlar sifati va standartlarining oshishiga hamda bozorda kuchli raqobat muhitining shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, Turkiya Respublikasi o'zining boy tarixiy-madaniy merosi, qulay geografik joylashuvi, rivojlangan turistik infratuzilmasi hamda jahon miqyosida tan olingan xizmat ko'rsatish tizimi bilan yetakchi turistik davlatlardan biri sifatida e'tirof etiladi.

Mamlakatda turistlar oqimining yildan-yilga ortib borishi mehmonxona sektorining jadal rivojlanishiga, yangi investitsiyalarning kirib kelishiga hamda zamonaviy boshqaruv texnologiyalarining keng joriy etilishiga sabab bo'lmoqda. Shu bilan birga, Turkiya mehmonxona biznesida kuchli raqobat muhitining shakllanishi uning raqobatbardosh afzalliklari bilan bir qatorda ayrim kamchiliklarni ham yuzaga keltirmoqda. Ushbu maqolada Turkiya mehmonxona biznesining raqobatbardosh ustunliklari va mavjud muammolari tizimli ravishda baholash va tahlil qilish ko'zda tutilgan.

Asosiy qism. Turkiya mehmonxona biznesining raqobatbardoshligini shakllantiruvchi omillar bir qator muhim va o'zaro bog'liq jihatlar orqali belgilanadi. Avvalo, Turkiyaning turistik jozibadorligi — boy tarixiy-madaniy meros, qadimiy yodgorliklar, dengiz bo'yidagi dam olish maskanlari hamda zamonaviy va rivojlangan transport infratuzilmasi bilan ajralib turadi. Bundan tashqari, mehmonxona xizmatlari tizimida servis sifati yuqori darajada bo'lib, "hammasi ichida" (all inclusive) modeli ko'plab xorijiy sayyohlar uchun nihoyatda qulay va jozibali variant sifatida shakllangan. Xizmat narxlarining nisbatan arzonligi hamda yuqori malakali kadrlar salohiyati ham sohaning raqobat ustunligini sezilarli darajada mustahkamlaydi. Turkiya hukumati tomonidan turizm sohasiga izchil e'tibor qaratilishi, soliq imtiyozlari, davlat dasturlari hamda investitsion oqimlarning kengayishi ushbu tarmoqning barqaror va uzluksiz rivojlanishiga kuchli turtki bermoqda.

Shu bilan birga, ayrim zaif jihatlari ham kuzatiladi. Ba'zi hududlarda xizmat ko'rsatish sifati bir xil darajada emasligi mijozlar qoniqishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi va umumiy tajribani pasaytiradi. Mavsumiylik muammosi sabab ko'plab mehmonxonalar yil davomida to'liq quvvatda faoliyat yuritib olmaydi, bu esa daromad barqarorligiga ta'sir qiladi. Raqobatning tobora kuchayib borishi kichik va o'rta mehmonxonalarni bozor talablariga tezkor moslashishga, innovatsion yondashuvlarni joriy etishga majbur etmoqda. Bundan tashqari, siyosiy va iqtisodiy tebranishlar, global inqirozlar hamda xavfsizlikka oid omillar turistlar oqimining o'zgaruvchanligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur sohaning raqobatbardoshligini yanada kuchaytirish uchun strategik ahamiyatga ega yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratish lozim. Eng avvalo, mavsumiylik ta'sirini kamaytirish maqsadida yil davomida uzluksiz tashkil etiladigan madaniy, ko'ngilochar va turistik tadbirlar ko'lamini kengaytirish muhimdir. Bu nafaqat sayyohlar oqimini barqarorlashtiradi, balki mehmonxona sektori, ayniqsa kichik va o'rta biznes subyektlari uchun daromad manbalarini diversifikatsiya qiladi.

Bundan tashqari, zamonaviy raqamli texnologiyalarni keng joriy etish — onlayn bron qilish tizimlarini yanada takomillashtirish, raqamli marketing strategiyalarini kuchaytirish hamda mijozlar bilan uzluksiz va samarali aloqani yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi. Xodimlar salohiyatini oshirishga qaratilgan muntazam trening va o'quv dasturlarini tashkil etish esa xizmat ko'rsatish sifati va mijozlar qoniqish darajasini sezilarli darajada yaxshilaydi. Shuningdek, xalqaro ko'rgazmalar, targ'ibot tadbirlari va reklama kampaniyalarida faol ishtirok etish orqali Turkiya turizm brendini yanada mustahkamlash ham sayyohlar oqimining kengayishiga xizmat qiladi. Shu yo'sinda, Turkiya mehmonxona biznesi o'zining mavjud ustunliklarini yanada mustahkamlab, kamchiliklarni bosqichma-bosqich kamaytirish orqali global turizm bozorida yanada kuchli va raqobatbardosh subyektgacha aylanishi mumkin.

Turkiya mehmonxona sektorining kelgusidagi rivojlanishi uchun bir qator muhim imkoniyatlar mavjud. Avvalo, raqamli transformatsiya hamda "aqlli mehmonxona" (smart hotel) konsepsiyasining keng joriy etilishi istiqbolli yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Sun'iy intellekt texnologiyalari, onlayn bron qilish platformalari va avtomatlashtirilgan xizmat tizimlari mehmonlar tajribasini sezilarli darajada yaxshilashga xizmat qiladi. Shuningdek, ekologik turizm va barqaror rivojlanish yo'nalishi ham katta ahamiyatga ega. Atrof-muhitni asrashga asoslangan "yashil mehmonxona" yondashuvi xalqaro standartlarga mos kelib, yangi investitsiyalarni jalb etish uchun qulay sharoit yaratadi.

Bundan tashqari, mavsumiy turizmni diversifikatsiya qilish muhim strategik vazifa sifatida qaraladi. Antaliya va Bodrum kabi mashhur hududlarda qishki sport turlari, kongress va biznes turizmini rivojlantirish orqali mavsumiylik bilan bog'liq xatarlarni kamaytirish mumkin. Shuningdek, mintaqaviy integratsiya va xalqaro hamkorlikni kengaytirish ham muhim o'rin tutadi. O'zbekiston, Qozog'iston, Rossiya, Germaniya kabi davlatlar bilan turistik hamkorlik dasturlarini rivojlantirish turistlar oqimini oshirish va bozorni yanada kengaytirishga xizmat qiladi.

Turkiya mehmonxona sektorining raqobatbardosh afzalliklari va kamchiliklari Ispaniya turizm bozori tajribasi bilan solishtirildi. Tahlil natijalariga ko'ra, Turkiya mehmonxonalari asosan nisbatan arzon narx siyosati, "all inclusive" xizmat modeli va tez

rivojlanayotgan infratuzilma bilan ajralib turadi. Bu esa ommaviy turizm segmentida yuqori raqobat ustunligini ta'minlaydi.

Ispaniya esa yuqori sifatli xizmat standartlari, barqaror turizm boshqaruvi va yil davomida nisbatan muvozanatli turistlar oqimi bilan ustunlikka ega. Shu bilan birga, Turkiyada mavsumiylik ta'siri kuchliroq bo'lsa, Ispaniyada turizm ko'proq yil davomida barqaror taqsimlangan. Natijada, Turkiya narx va ommaviy turizm bo'yicha kuchli bo'lsa, Ispaniya xizmat sifati va barqarorlik jihatidan ustunlikka ega ekanligi aniqlandi.

2023-yilda Turkiyaga kelgan xorijiy turistlar soni taxminan 56,7 million nafarni tashkil etgan bo'lib, bu ko'rsatkich 2022-yilga nisbatan sezilarli o'sishni ko'rsatadi. Ushbu o'sish mehmonxona biznesiga bevosita ta'sir qilib, ayniqsa Antaliya, Istanbul va Mug'la kabi turistik hududlarda mehmonxonalar bandlik darajasining yuqori bo'lishiga olib kelgan. Shuningdek, 2023-yilda turizm sektoridan olingan umumiy daromad taxminan 54 milliard AQSh dollarini tashkil etib, bu mehmonxona xizmatlari, ovqatlanish va turistik xizmatlar orqali iqtisodiyotga katta hissa qo'shganini ko'rsatadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqot quyidagi metodlarga asoslandi:

- Statistik tahlil: Turkiya mehmonxona biznesining rivojlanish ko'rsatkichlari, turistlar oqimi dinamikasi, daromadlar hajmi hamda bandlik darajasi bo'yicha statistik ma'lumotlar o'rganildi va tahlil qilindi.
- Taqqoslash usuli: Turkiya mehmonxona sektorining raqobatbardosh afzalliklari va kamchiliklari boshqa turistik mamlakatlar tajribasi bilan solishtirilib, ularning o'ziga xos jihatlari aniqlab berildi.
- Analitik yondashuv: Mehmonxona biznesida xizmat sifati, narx siyosati, infratuzilma va investitsion muhit kabi omillar chuqur tahlil qilinib, ularning raqobatbardoshlikka ta'siri baholandi.
- Tizimli yondashuv: Turkiya mehmonxona biznesi yaxlit tizim sifatida ko'rib chiqilib, uning ichki (xizmat sifati, boshqaruv, infratuzilma) va tashqi (iqtisodiy, siyosiy, global) omillar bilan o'zaro bog'liqligi kompleks tarzda tahlil qilindi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari Turkiya mehmonxona biznesining raqobatbardoshligi va uning rivojlanish xususiyatlarini kompleks tahlil qilish asosida shakllantirildi. Quyidagi jadvalda asosiy natijalar umumlashtirilgan.

Turkiya mehmonxona biznesining raqobatbardoshligi bo'yicha natijalar

№	Yo'nalish	Asosiy natijalar
1	Raqobatbardosh afzalliklar	Nisbatan arzon narx siyosati, "all inclusive" modeli, rivojlangan turistik infratuzilma, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va yuqori turist oqimi
2	Kamchiliklar	Mavsumiylikka kuchli bog'liqlik, hududlar o'rtasida xizmat sifati nomutanosibligi, tashqi iqtisodiy va siyosiy omillarga sezgirlik
3	Xalqaro taqqoslash (Ispaniya bilan)	Turkiya — ommaviy va arzon turizmga ustun; Ispaniya — sifatli va barqaror turizm modeliga ega

4	Raqamli texnologiyalar ta'siri	Onlayn bronlash tizimlari, "smart hotel" konsepsiyasi va raqamli marketing xizmat samaradorligini oshirmoqda
5	Umumiy natija	Sektor yuqori salohiyatga ega bo'lib, innovatsiyalar va sifatni oshirish orqali yanada rivojlanishi mumkin

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, Turkiya mehmonxona biznesi kuchli raqobat ustunliklariga ega bo'lib, ayniqsa narx siyosati va "all inclusive" modeli orqali xalqaro bozorda yuqori talabga ega. Shu bilan birga, mavsumiylik va xizmat sifati bo'yicha nomutanosibliklar sohaning zaif tomonlari sifatida namoyon bo'lmoqda. Xalqaro taqqoslash natijalari Turkiyaning ommaviy turizmga ixtisoslashganini, Ispaniya esa sifat va barqarorlikka asoslangan modelni rivojlantirganini ko'rsatadi. Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi esa mehmonxona biznesining kelajakdagi raqobatbardoshligini oshiruvchi asosiy omillardan biri sifatida baholanadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Turkiya mehmonxona biznesi jahon turizm bozorida yuqori raqobatbardosh sohalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, "all inclusive" modeli, nisbatan arzon narx siyosati va rivojlangan turistik infratuzilma mamlakatning asosiy ustunliklari sifatida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, mavsumiylikka bog'liqlik va hududlar o'rtasidagi xizmat sifati tafovutlari sohaning barqaror rivojlanishiga ma'lum darajada to'sqinlik qilmoqda. Xalqaro tajribalar bilan solishtirganda, Turkiya ommaviy turizmga kuchli o'rin egallasa-da, xizmat sifati va yil davomida barqarorlik bo'yicha ayrim rivojlangan davlatlardan ortda qolishi kuzatiladi. Raqamli texnologiyalar esa ushbu sohani modernizatsiya qilishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

XULOSA

Tadqiqot natijalariga ko'ra, Turkiya mehmonxona biznesi yuqori raqobatbardoshlikka ega bo'lib, uning rivojlanishi bir qator ichki va tashqi omillarga bog'liq. Sektorning asosiy ustunliklari sifatida narxning qulayligi, xizmatlar xilma-xilligi va davlat qo'llab-quvvatlashi qayd etildi. Biroq mavsumiylik, sifat nomutanosibligi va tashqi omillarga sezgirlik kabi muammolar mavjudligi aniqlangan. Umuman olganda, innovatsion texnologiyalar va barqaror boshqaruv tizimlarini joriy etish orqali soha yanada rivojlanish salohiyatiga ega.

AMALIY TAVSIYALAR

- Mavsumiylik ta'sirini kamaytirish uchun yil davomida biznes va kongress turizmini rivojlantirish
- "Smart hotel" va raqamli xizmatlarni keng joriy etish
- Xodimlar malakasini oshirish bo'yicha doimiy o'quv dasturlarini tashkil etish
- "Yashil mehmonxona" konsepsiyasini kengaytirish va ekologik standartlarni joriy etish

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. World Tourism Organization (UNWTO). International Tourism Highlights, 2024.
2. Turkish Statistical Institute (TÜİK). Tourism Statistics Report, 2023–2024.

3. Republic of Türkiye Ministry of Culture and Tourism. Tourism Strategy Reports.
4. Dogan, H. (2022). Tourism and Hotel Management in Turkey. Istanbul: Academic Press.
5. Kaval, M. (2021). Hospitality Industry Development and Competition. Ankara University Publications.